

Kuldīga. Laiki, cilvēki un ainava

Mērķis: IZANALIZĒT rakstīto informāciju par Kuldīgas ielām (publikācijas dažādos laikos: laikraksti, publikācijas, ceļojumu apraksti u.c.). Sniegt vērtējumu par ielu nozīmi Kuldīgas pilsētas attīstībā un cilvēku dzīvē laika skatījumā.

Kopsavilkums par darba uzdevuma izpildi

1. Pētījuma teorētiskais pamatojums un metodika

1.1. Teorētiskā pieeja

Pētījuma tēma nav tik skaidra kā formulēts darba uzdevumā – rakstiskās informācijas par Kuldīgas ielām analīze. Laikrakstā *Kurzemnieks* publicētie Kuldīgas ielu stāsti, kas veido lielu daļu no analizējamā materiāla, faktiski netiek analizēti, lai iegūtu informāciju par ielām, jo šī informācija daudz precīzāk atspoguļota vēsturnieku un arhitektu veidotos materiālos, laikraksta publikācijās būtiskākais ir informācija par ielām iedzīvotāju skatījumā. Nevis objektīvs ielu apraksts, bet subjektīvs skatījums, kas saistīts ar iedzīvotāju atmiņām, ikdienas dzīvi, emocijām. Tieši tāpēc šo informāciju var analizēt, balstoties socioloģijas teorētiskajās un metodoloģiskajās pieejās.

Idejas par pilsētas dzīves sociālo attiecību svarīgumu pārlicinoši izteiktas Džeinas Džeikobas (Jane Jacobs) grāmatā „Lielo Amerikas pilsētu dzīve un nāve” (*The Death and Life of Great American Cities*) (1961). Džeikoba raksta par ielu nozīmi pilsētās, akcentējot to savdabību, dažādus apbūves tipus, raksturojot dzīvi uz ielas, dažādu cilvēku savstarpējās attiecības, dažādība un daudzveidība pilsētā ir nepieciešama, lai veidotos radoša vide. Grāmatas atkārtotā izdevuma (1992) priekšvārdā Džeikoba uzsver, ka tas ir skatījums uz pilsētu no kājāmgājēju viedokļa, tāpēc arī autore kā vienu no informācijas avotiem izmantojusi sarunas ar ielās sastaptajiem iedzīvotājiem, viņa arī atzīst, ka tajā laikā pilsētbūvniecības ekspertiem nebija svarīgs parasto iedzīvotāju skatījums (8). Džeikoba raksta, ka pilsētā ielas ir svarīgas ne tikai transporta plūsmu nodrošināšanai, tās ir arī pilsētas sabiedriskās vietas – ja pilsētas ielas liksies interesantas, interesanta liksies arī pati pilsēta, un otrādi: garlaicīgas ielas – garlaicīga pilsēta (43).

Veidojot Kuldīgas pētījumu, varam izmantot Džeikobas darbu kā atgādinājumu, izstrādājot pilsētas attīstības projektus, ņemt vērā pilsētas iedzīvotāju ikdienas dzīvi, viņu skatījumu uz

pilsētas vēsturi un vērtībām. Jāatzīst, ka iedzīvotāju skatījums ne vienmēr būs tik precīzs un pamatots kā speciālistu viedokļi, tomēr tas atspoguļo pilsētas šodienas dzīvi, notiekošos procesus un ļauj pilsētas vēsturiskās un kultūras vērtības redzēt ne tikai kā objektus, bet arī kā daļu no pilsētas dzīves. Tā uzsverot, ka ne jau starptautiskā atzinība un popularitāte ir galvenais Kuldīgas mērķis, līdzīgi kā Džeikobas aprakstītajos piemēros – mērķis ir daudzveidīgas, radošas pilsētvides veidošana, ko palīdz nodrošināt bagātais Kuldīgas dabas, vēstures un kultūras mantojums.

1.2. Metodes raksturojums

Iepazīstoties ar laikrakstā *Kurzemnieks* 2013.-2014.gadā publicētajiem ielu stāstiem, radās virkne problēmu analīzes metodes veidošanā. Galvenā no tām – publicēto ielu stāstu apvienojoša konteksta trūkums. Tāpēc grūti atbildēt uz jautājumiem – kāpēc tieši šīs ielas ir aprakstītas, cik tipiskas ir šīs ielas u.tml. No žurnālistikas viedokļa ir saprotams ielu izvēles princips – rakstīt par autorēm interesantāko un saistošāko, bet pētījuma kontekstā to grūtāk pamatot. Tāpēc tika izmantota iespēja Kuldīgas iedzīvotāju ielu aptaujā (8.10.2014) uzdot dažus jautājumus par Kuldīgas ielām. Rezultātā iedzīvotāju sniegtās informācijas par ielām apkopojums veidots no diviem datu avotiem: Kuldīgas iedzīvotāju aptaujas dati un laikrakstā *Kurzemnieks* publicētie, žurnālistu sagatavotie Kuldīgas ielu stāsti.

Aptauja tika veikta Kuldīgas ielās 8.oktobrī laikā no 13.00 līdz 17.00, uzrunājot ielās satiktos cilvēkus, aptauju veica 20 studenti izmantojot iepriekš sagatavotu anketu. Anketā apmēram puse no jautājumiem bija atklāti, lai ļautu respondentiem pašiem izteikt savu viedokli un neietekmētu to ar jau gataviem atbilžu variantiem. No aptaujas dalībniekiem 174 (71%) bija Kuldīgas iedzīvotāji, 21% Kuldīgā strādāja vai mācījās, bet dzīvoja citur, 8% bija tūristi. Datu analīzē par Kuldīgas ielām iekļauti tikai Kuldīgas iedzīvotāji.

Analīzē iekļauti laikrakstā *Kurzemnieks* 2013.-2014.gada 18 numuros publicētie stāsti par 14 Kuldīgas ielām. Stāstus sagatavojušas žurnālistes Inguna Spuleniece, Daina Tāfelberga un Iveta Grīniņa. Ielu stāsti balstīti uz intervijām ar iedzīvotājiem, žurnālistes iegriezušās visās mājās un uzrunājušās sastaptos iedzīvotājus. Publicētos ielu stāstus papildina fotogrāfijas, tās analīzē nav iekļautas, bet varētu būt vērtīgs informatīvs materiāls.

2. Kuldīgas ielas iedzīvotāju skatījumā

Aptaujas dalībnieki dzīvo dažādās Kuldīgas ielās: visplašāk respondentu vidū pārstāvēta Gaismas iela (9%), Jelgavas iela (8%), Piltenes iela (7%), pēc tam seko Virkas, Lapeglu, Dzintaru iela – katrā no tām dzīvo 5% no aptaujas dalībniekiem.

Par Kuldīgai raksturīgāko puse (49%) aptaujas dalībnieku uzskata Liepājas ielu un tai piekļauto Rātslaukumu. Otra biežāk minētā ielu kombinācija ir Liepājas, Baznīcas, Kalna un Rumbas iela, šīs ielas kopā minējuši 12% aptaujas dalībnieku. Ja ņemam vērā vēl tos respondentus, kas katru no šīm ielām bija minējuši atsevišķi, tad var teikt, ka 68% aptaujāto iedzīvotāju par Kuldīgai raksturīgākajām ielām uzskata Liepājas, Baznīcas, Kalna un Rumbas ielu. Liepājas iela raksturota kā bruģēta gājēju iela, daudz mazu, veclaicīgu veikaliņu, daudz veco ēku, vēsturiski bijusi galvenā iela, ir pietiekami plaša svētku svinēšanai, no bērņības raisa patīkamas asociācijas, skaista, sakopta, izrotāta, tur valda rosība, tur viss koncentrējas, Kuldīgas „zelta stīga”, „Ulmanis uzbēra un stāv vēl šodien”. Baznīcas iela ir šaura un senatnīga, Kalna iela asociējas ar seniem laikiem, Rumbas iela ir maza, šaura un līkumaina un ir „īsta seno laiku ieliņa”. Visām minētajām ielām raksturīgas tas, ka tās ir bruģētas un tajās ir daudz atjaunotu veco ēku, tās ir gājēju ielas, „senatnīgas ar savu šarmu un „odziņu””.

Atbildes uz jautājumu „Kuras Kuldīgas ielas jums patīk vislabāk?” lielā mērā sakrīt ar atbildēmu uz jautājumu par Kuldīgai raksturīgajām ielām, tikai patīkamo ielu daudzums ir lielāks nekā raksturīgo ielu daudzums. Vairāk kā pusei (58%) aptaujas dalībnieku patīk tās pašas jau minētās Kuldīgai raksturīgās ielas, pirmajā vietā tāpat ir Liepājas iela un Rātslaukums (42%). Taču paskaidrojot, kāpēc patīk, respondenti minējuši arī citus argumentus – atpūtas iespējas, apgrozās cilvēki, rosīga, visaktīvākā, var iet kājām bez problēmām, viss ir uz vietas, viss pieejams, „ir skaisti un ir viss nepieciešamais”. Kalna iela patīk tāpēc, ka „iet gar Alekšupīti, rumbu, aizved visur”. Rumbas ielā patīk tas, ka tā „spējusi saglabāties kā kādreiz”, ir romantiska un senatnīga, tai piemīt raksturs un dažādība: "raudu mūris" un skats uz Pilsētas dārzu. Visas mazās, šaurās, līkumainās, vecās, bruģētās Vecpilsētas ieliņas respondentiem patīk tāpēc, ka katrā ir kaut kas skaists, tās ir sakoptas, tur ir mazāk cilvēku, tās ir vēsturiskas. Ventspils iela patīk tāpēc, ka „ir gara - no Ventas līdz pat pilsētas robežai un ļoti dažāda, un ietver visus posmus, kā pilsēta ir attīstījies”. Respondenti kā patīkamākās minējuši arī citas ielas, pamatojot, ka tur dzīvo, tur ir skola vai darba vieta, tur ir ierasti un skaisti, ka tur ir ērti pārvietoties, ir veloceliņi.

Laikrakstā *Kurzemnieks* publicētos ielu stāstus bija lasījuši 42% aptaujāto kuldīdznieku (puse – visus vai lielāko daļu, otra puse – dažus), 58% tos nebija lasījuši – 19% bija par tiem

dzirdējuši, bet 39% neko par to nezināja. Visvairāk cilvēkiem atmiņā bija palikuši Baznīcas, Kalna, Ventspils un Skrundas ielas apraksti. Kuldīdznieki vēl gribētu lasīt stāstus par Jelgavas, Liepājas, 1905.gada, Dzirnavu, Mucenieku, Aploku, L.Paegles, J.Alunāna, Saldus, Parka, Lapeglu, Pureņu, Smilšu, Upes, Vienības, Virkas ielu.

3. Kuldīgas ielu stāsti

Laikrakstā „Kurzemnieks” publicētie ielu stāsti par 14 Kuldīgas ielām apraksta un izceļ katrai ielai raksturīgo, pievērš uzmanību cilvēku ikdienas dzīvei, balstoties uz intervijām, stāsta par kuldīdzniekiem un viņu dzīvi. Stāsti veidoti kā gājieni pa ielu, aprakstot namus, iedzīvotājus un viņu stāstus. Žurnālistes katrai ielai devušas īsu, tēlainu raksturojumu, kas paliek prātā un palīdz atšķirt ielas vienu no otras.

***Annas ielas** reljefs vijas starp Rumbas un Jelgavas ielu, un senā apbūve šķiet pierasta pašu ļaudīm, bet apbrīnojama gan māksliniekiem, gan nejaušiem tūristiem.*

***Kalna iela** – reizē klusā un nemierīgā. Kalna iela ir senākā iela Kuldīgā. No ekskursiju vadītājiem dzirdēts stāsts, ka pilsētnieki to cēluši no Kuldīgas pils akmeņiem.*

*It kā klusa, it kā nomaļa, bet tajā pašā laikā teju vai pilsētas centrā – tāda ir **Mālu iela**, kam padomju gados bija Mičurina vārds (Ivans Mičurins bija slavens krievu botāniķis un selekcionārs). Tā, protams, bagāta ar saviem dārziem un cilvēkiem.*

***Baznīcas iela** – seno vērtību glabātāja.... Bez baznīcas uz šīs ielas ir ļoti daudz vēsturiski nozīmīgu ēku, tostarp virspilskunga nams, vecākā koka māja, mītiem apvīta viesnīca, kādreizējā galma aptieka, ļoti iecienīta padomju laiku bērnu un pieaugušo kārumnieku kafejnīca u.c.*

*Vasarās mākslinieku un tūristu apsēsta, ziemās sniega vaļņu ieskauda, pavasaros – mulsinoša no kastaņu ziedu svecēm, kas rudenos dara nemierīgas vietējo sētnieku prātus, kur likt lapu un brūno bumbuļu birumu. Ja reiz pie **rumbas** vārda tikusi, tad jau laikam bijis domāts, ka tai jāved ļaudis taisnā ceļā uz Eiropas platāko ūdenskritumu. Bet nē, līdz pils aizsargmūrim aizvijusies, tā negaidīti pagriežas nevis pa labi, bet pa kreisi – atpakaļ pie Kalna ielas. (Rumbas iela)*

*1200 metru garās **Skrundas ielas** vēsture ir notikumiem bagāta. Tā sākas līdz ar Kuldīgas kā pilsētas veidošanos, uz to atblāzmu met gan kokapstrādes kombināta Vulkāns spožums un*

posts, gan pārmaiņas transporta plūsmā un teritoriālajā plānojumā. Pirms kāda gadu simteņa tagadējā **Skrundas iela** droši vien bija galvenais ceļš uz kaimiņu novada centru. Tādu misiju tā veica līdz 1936. gadam, kad atklāja jauno Kuldīgas – Skrundas šoseju. Visi iedzīvotāji priecājas, ka šī **bijusi pirmā ar līdzenu bruģakmeni noklātā iela Kuldīgā**.

Ēdoles iela ir ne vien viena no vecākajām Kuldīgā, bet arī pilna nezināmu un interesantu pārsteigumu. IZRādās tas, kas redzams no ielas, vēl nav ne puse no tā, kas slēpjas ielas dziļumā. Zemesgabali aiz mājām stiepjas krietni tālu iekšā pļavās, un šur tur ēkas ieceltas arī nost no ielas, noslēpušās zaļumos.

Pļavas iela - mierā un klusumā paša centrā. Kuldīgā nav ne Jāņa vai Līgo, ne Paparžu, Siera vai Alus ielas, kas simbolizētu latviskākos svētkus. Bet abās Pļavas ielās margrietīņas un rudzupuķes tagad zied glīti koptos privātmāju dārzos un publiskajos zālienos neganās govīs, kā tas, iespējams, bija pirms vairāk nekā gadsimta, kad šeit sākās apbūve.

Līdz šim bija zināms, ka Kuldīgā ir daudz mazu ieliņu ar divām trim mājām, bet, dodoties uz **Laimdotas ielu** tās skanīgā nosaukuma dēļ, pat prātā nenāca, ka mēdz būt arī tādas, kurās nedzīvo neviens. ...Tādēļ nekas cits neatliek, kā iegriezties **Priežu ielā** ar astoņām privātmājām un pieciem draudzīgiem suņiem – Falkoru, Rufusu, Boni, Britu un Lulū. Vienīgo ielas priedi kāds vīrs, ejot garām ar motorzāģi, esot nozāģējis. Ieliņa atrodas aiz Virkas ielas kalna mājas, centrs nav tālu, bet visapkārt vēl jūtama arī lauku gaisotne.

Iela, kas sākas Ventā. Sākusies pašā Ventmalā, izmetusi loku caur vecpilsētu, **Ventspils iela** beidzas ar rūpniecisku zonu un pavada braucējus ceļā uz Ventspili. Gribas to saukt par vienu no garākajām pilsētas ielām. Ja uz šo titulu tā tomēr nevarētu pretendēt, tad par daudzveidīgāko gan to varētu dēvēt. Jo tālāk no Ventas, jo mazāk ūdens, tā var teikt par Ventspils ielu. Nonākot ar seno bruģi klātajā posmā, cilvēkus ar ūdens spaiņiem rokās redz visvairāk.

Tuvu centram, bet it kā laukos izkārtojusies **Ziedu iela**. Tās iemītnieki apgalvo, ka nosaukums ir atbilstošs, kopti dārzi ir gandrīz pie visām mājām, turklāt kaimiņattiecības ir labas un sakārtotas.

Lai neatkārtotu to, ko jau ir paveikušas žurnālistes, veidojot katrai aprakstītajai ielai savu stāstu, šo stāstu analizē izmantots cits princips – ielu stāstus aplūkot kā vienotu informācijas masīvu, kas veidots pēc vienotiem principiem un saista Kuldīgas ielu raksturojumu ar iedzīvotāju

sniegto informāciju par sevi un dzīvi Kuldīgā. Tāpēc analizē tika noskaidrots, kā Kuldīgas ielu stāstos atspoguļojas:

- 1) saistība ar vēsturi, vēstures un šodienas dzīves savīšanās;
- 2) Kuldīgas kā dzīves vides raksturojums;
- 3) kuldīdznieku ikdienas dzīve savā ielā un mājā.

Ielu stāstu kodēšanai tika izdalītas sīkākas kategorijas, kas pēc tam tika apvienotas iepriekš minētajās trīs galvenajās kategorijās.

3.1. Saistība ar vēsturi

Vēsture ielu stāstos parādās 1) kā ielas, nama vai vietas vēsture, kas var būt gan kā objektīva informācija, ko sniedz žurnālistes, vai iedzīvotāju atmiņas par to, kā bijis kādreiz; 2) kā ģimenes vēsture, kas saistīta īpašumu mantošanu un paaudžu nomaiņu.

3.1.1. Ielas, nama vai vietas vēsture

Ielu stāstos ir spilgti aprakstīta dažu Kuldīgas namu vēsture, kas droši vien kuldīdzniekiem ir labi zināma, bet papildināta ar atmiņu stāstu šī informācija iegūst lielāku ticamību un tā organiski iekļaujas šodienas cilvēku dzīvē.

Kā kādreiz iecienīta kuldīdznieku atpūta vieta, kas šodien skatāma vairs tikai zīmējumos un gravīrās minams Stafenhāgena dārzs.

Tikai retais šodien vēl zina, ka veciem kokiem apaugušais uzkalniņš ar mazo dīķīti tā pakājē pie krustojuma ar Stacijas ielu kādreiz bija kuldīdznieku pirmais privātais publiski pieejamais ainavu dārzs. Uz tā slējās romantisks paviljons ar skatu laukumam jeb villa, kas nosaukta dārza ierīkotāju Stafenhāgen vārdā. Droši vien muzeja fondos saglabājušies ievērojamākā šīs dzimtas pārstāvja Vilhema Zigrīda zīmējumi un gravīras, tai skaitā ainavas no romantiskā dārza ar Villa Stavenhagen, tiltiņu pār spoguļaino dīķīti, vītoli un sudrabegļu stādījumiem, dāmām garās kleitās un saulesargiem. Bet šodien gan tikpat kā nekas neliecina, ka šeit kādreiz bijusi krāšņā un dižciltīgo pilsētnieku ļoti iemīļota vieta. Hronikas vēsta, ka līdz ar jauna dārza izveidi pils parkā, Vulkāna attīstību un velotreka izbūvi šī vieta tika pamesta likteņa varā. Skrundas ielas iedzīvotāji stāsta, ka gluži bez dzīvības vecais Stafenhāgena, vēlāk Riteņa dārzs arī tagad neesot. Joprojām kā viņu jaunības dienās uz dīķa slido bērni. Šad un tad starp kokiem vai uz soliņa uzkalniņa otrā pusē var manīt pieaugušos, kas te atnākuši pa kluso izdzert kādu aliņu. (Skrundas iela)

Allažu kroga pārmaiņas atspoguļojas vairāku iedzīvotāju stāstos, interesanti sekot, kā dažāda vecuma cilvēku atmiņas veido priekšstatu par krogus ēku un tās pārmaiņām gadu gaitā.

Liela divstāvu ēka ielas malā ir tas, kas palicis no vecā Allažu kroga. Padomju laikā ēka pamatīgi pārbūvēta par daudzdzīvokļu māju, bet senajos laikos tur bijusi iebraucamā sēta ar ratnīcu un darbnīcu. ...Allažu krogs ir pārveidots līdz nepazīšanai – viens gals gan ir tāds, kāds bijis senāk, bet otrā galā, kur bijusi zirgu novietne, ratnīca un velvju vārti, uztaisīta piebūve un uzbūvēts otrais stāvs. Mājā ir astoņi dzīvokļi. No 1967. gada te dzīvo Marijas kundze. Viņa stāsta, ka mājas piebūvi vecās zirgu novietnes vietā uzbūvējuši Talsu PMK elektriķi saviem darbiniekiem. Te iznākuši četri dzīvokļi. „Otrajā galā ēda, dzēra un lustējās, bet te bija zirgi,” viņa atceras. ... Glīta un Maiga atceras, ka vecajā Allažu krogā dzīvojis Allažu kungs un kundze, kuri bijuši turīgi. Viņiem piederējis daudz zemes, Pļavas ielas otrajā pusē. „Visas vecās Ēdoles ielas tantes gāja viņiem līdzēt vākt kartupeļus. Mēs, bērni, skrējām līdzi, un kundze mūs cienāja ar bumbieriem. Allažu kroga pagalmā bija rija, kurā ar zirgu kūla labību. Zirgs gāja uz riņķi, mēs sēdējām uz riņķa un braucām līdzi.” (Ēdoles iela)

Vecās vēsturiskās ēkas nav tikai pieminekļi un vēstures liecinieki, daudzās no tām arī šodien dzīvo cilvēki. Dzīve vecpilsētā prasa ievērot vecās apbūves saglabāšanas noteikumus, cilvēki arī to dara, jo dzīvei vecpilsētā ir arī priekšrocība – dzīvot pilsētas centrā.

Ar lielu fasādes daļu pret Ventspils ielu, bet skaisto verandu – pret Estrādes parku stāv ēka, kuras galā vēl labi saskatāms uzraksts Bubindus. Lilija Mediņa zina stāstīt, ka pirmais saimnieks nodarbojies ar koku tirdzniecību, bet piebūvētē bijis petrolejas veikaliņš. „Mūsu dzīvoklītis ir privāts, bet māja – pašvaldības. Vēstures piemineklis tā nav, bet skaitāmie vecpilsētā. Gribējām pārbūvēt verandiņu, to mums neļāva, jā saglabā vecais veidols. Uzturēšana iznāk dārga – it kā maksājam apsaimniekošanu, bet iznāk daudz darīt un ieguldīt pašiem,” stāsta saimniece, bet vietas dēļ – netālu centrs, skola, estrāde – Mediņu ģimene citur pāriet negribētu. „Ja gribam, izejam terasē un paklausāmies koncertu. Vasarā bija Raimonda Paula koncerts. Attēlu skatījāmies televīzijā, bet skaņa bija īstā. Tā ir jauka iespēja.” (Ventspils iela)

Nevar teikt, ka visi kuldīdznieki vēlas ļoti iedziļināties savas ielas vai nama vēsturē. Ir cilvēki, kam pietiek ar to, ka vēsturiskie fakti ir fiksēti un ir citi cilvēki, kas par to interesējas.

„Nu jau būs 20 gadu, kamēr te mītu, esam apmierināti,” stāsta Anželika Doniņa. Viņa zina, ka 23. numurā Otrajā pasaules karā bijušas vācu kareivju kazarmas, bet par vēsturi viņa īpaši

neinteresējoties. „Mūsu mājā bija divas tantes, kas visu zināja, bet viņas jau mirušas.”(Kalna iela)

Padomju laiks ir tuvāka un daudzu piedzīvota vēsture, tāpēc par to jārunā īpaši. Kuldīgas iedzīvotāji ar ironiju atceras 9.maija svinības pilsētā.

Vecākie ļaudis atceras vārda burtiskā nozīmē ugunīgos notikumus padomju gados. Par godu Uzvaras dienai ik gadu 8. maija vakarā no Pilsētas laukuma uz Varoņu piemiņas vietu (tolaik arī par Miera kapiem sauktu) gājienā devās Padomju armijas karavīri. Ar lāpām rokās un šautenēm plecās. Pēc svinīgā mītiņa bijušas brangas zalves. Nākamajā dienā puišēji skrējuši pa kapiem savākt tukšās patronu čaulītes. Turklāt ik gadu maija sākumā Annas ielai no Jelgavas ielas līdz kapu centrālajiem vārtiem ticis uzliets jauns asfalts – vienalga, bija bedres vai nebija. (Annas iela)

Kuldīdznieki atceras arī dažus padomju laikā uzceltos namus, kas pēc iedzīvotāju domām ir uzcelti nevietā.

70. gados starp senajām ēkām vietā, kur bija labi apmeklēta slidotava, uzcēla divstāvu daudzdzīvokļu namu. Īstu padomju laika celtniecības paraugu no baltiem ķieģeļiem. Bet tagad cilvēki pieraduši.(Annas iela)

Kā mierīgajā ieliņā 1973. gadā radās piecstāvu daudzdzīvokļu nams? Iedzīvotāji smīn, jo zina atbildi. „Toreiz tā tika celta kā dzīvojamā māja ļoti nopietnu iestāžu darbiniekiem. Partijas komiteja, izpildu komiteja, milicija un vēl citas prestižas iestādes deva savu naudu,” skaidro Pļavas 5 vadītājs Pēteris Čačs. „Cilvēks jau ir tāds, ka viņam vajag visu sev pēc iespējas tuvāk. Tā tas bijis visos laikos. Tepat ir Pilsētas laukums, centrs, no logiem var redzēt bijušo partijas komiteju. Kādreiz bija tik vien trīs soļi no darba uz mājām. Diez vai tagad kāds ļautu tādu māju te būvēt.”(Pļavas iela)

Taču ir arī tādas padomju laika vietas, ko cilvēki labprāt atceras un ko vērtē kā Kuldīgai raksturīgas, tāda ir kafejnīca „Vāverīte”.

Šķiet, maz ir kuldīdznieku, kas, šeit dzīvojuši 70. – 80. gados, nezinātu, kas bija kafejnīca Vāverīte Baznīcas ielas līkumā iepretim Sv. Katrīnas baznīcai... Logiem restes, durvis slēgtas – zvana pogu nav, uz klauvējieniem tās neatveras. Taču augšstāvā mūs laipni uzņem Anna Isajeva. Šeit viņa dzīvo jau 15 gadu: „Vāverīti zināju daudz senāk. Tā taču bija gandrīz vienīgā vieta Kuldīgā, kur tādas garšīgas kūkas varēja dabūt. Cilvēki iegriezās šeit pa ceļam uz Ventu,

nāca darbdienu rītos un pusdienlaikos. Vietu maz, sasēsties nevarēja, bet vienalga cītīgi stāvēja garajā rindā.” Annas kundze atceras, ka savulaik šeit bijis pārtikas veikals Orss, limonādes cehs, ēdnīca. Tad ierīkota kafejnīca, lielā apmeklētāju skaita dēļ pēdējos padomju gados to paplašināja, uzceļot piebūvi senajai ēkai. Tās ekspluatācija gan nav bijusi veiksmīga, jo mainījās laiki un ekonomiskā situācija. „Nelīdzēja ne leģendārais Vāverītes vārds, ne jaunievedumi,” tā A.Isajeva.

No Kuldīgas ielu stāstiem redzams, ka informācija par ielu un ēku vēsturi, kā arī iedzīvotāju pašu atmiņas veido šodienas kuldīdznieku priekšstatus par savu pilsētu.

3.1.2. Ģimenes vēsture

Kuldīgas namu vēsturi iedzīvotāji labi pārzina dzimtas ietvaros. Saistība ar senču ieguldījumu tīpašuma tapšanā parādās gan vēstures faktu zināšanā, gan tīri emocionālā dzimtas kopības apziņā.

Mājās sastopam vienīgi Ausmu Bergu, kas labi zina vēsturi, jo ielu daļēji apbūvējis viņas vecaistēvs. Kad Ausmai bija tikai divi gadiņi, ģimene izvesta uz Sibīriju. 17 gadu vecumā izsūtītā meitene atgriezusies dzimtajās mājās. Vecākā ēka, ko vecaistēvs cēlis 1912. gadā, pārnākot no Snēpeles uz pilsētu, tagad sadalīta viņa piecu bērnu mantiniekiem, bet pastāvīgi dzīvo tikai Ausma. (Annas iela)

Ēdoles ielas 8. un 6. māja pieder vienai dzimtai. Pagalmā sastapām Maiju Zaķi, kura te dzimusi. Viņa pastāstīja, ka šobrīd neapdzīvotā mājiņa Ēdoles ielā 6 bijusi pirmā – to viņas vecvecvecāki, Rihteri uzvārdā, cēluši 1934. gadā. „Jauno māju 1936. gadā uzcēla Dreimaņi – mani vecvecāki, viņiem bija pieci bērni. Ome bija mājsaimniece, opis – galdnieks, savulaik strādāja vecajā būvremontā – Alekšupītes krastā. Viņiem bija pieci bērni, un tāpēc celta liela māja.(Ēdoles iela)

Mums ir laime dzīvot blakus uz senču zemes. Es tiešām sajūtu šo pēctecību un stingro pamatu.” Māsai piekrīt arī Lāsma, kura dzīvo vecvecvecāku celtajā ēkā: „Šajā mājā man ir izjūta, ka senči man palīdz.” Lāsma atklāj, ka, māju pārbūvējot un pielāgojot mūsdienu vajadzībām, cenšas saglabāt logu un durvju novietojumu un citas svarīgas lietas: „Senie meistari ievēroja āderu un uguns līnijas, to, kur likt durvis un logus. To es neapšaubu un nemainu. Viņi to zināja daudz labāk par mums.” (Ēdoles iela)

Kuldīgas māju vēstures stāstos spilgti atspoguļojas cilvēku likteņi. Izsūtīšanas un kari izjaukuši mierīgu un laimīgu dzīvi savas ģimenes vidū. Interesanti pievērst uzmanību, kā mājas vēsture sasauca ar Latvijas vēstures notikumiem.

Divdesmit gadu nelielā, bet skaistā namiņā dzīvo Velta un Arvīds Liepiņi. Būtībā tā esot dzimtas māja – to pirms vairāk nekā simts gadiem cēlis tagadējās saimnieces vecāteva brālis. „Šī ir vēsturiska vieta arī politiskā skatījumā,” stāsta Veltas kundze. „Vecaistēvs un viņa brāļi bija tādi sapņotāji, citādāk domājoši nekā tālaika vara, rīkoja te savas sapulces. Vēlāk māju mantoja manas mammas māsiņa Anna, bet viņu izsūtīja uz Sibīriju, 50. gados īpašumu nacionalizēja un pārdeva svešiem. Kad mammas māsiņa atgriezās no izsūtījuma, viņu uzņēma mani vecāki savās mājās Pārventā. Šeit Anniņa atgriezties nedrīkstēja, gribēja gan savu mājiņu atpirkt, bet viņai nepārdeva. Kad 90. gadu vidū sākās denacionalizācija, mammas māsiņa jau bija mirusi.” Arvīds piebilst, ka pēc kara mājas grāmata pierakstīta pilna svešiem uzvārdiem. „Jā, lai arī neliela, tā bija kā sūknis visādiem migrantiem,” turpina saimniece. „Atbrauc vieni, padzīvo, pēc laika dabū dzīvokli, un nāk nākamie. Atgriežoties mums tā jocīgi bija, bet tagad aura ir tīra un jauka. Uzbūvējām otro stāvu, cik nu daudz mūsu gados varējām atļauties. Dārzs liels, jāaprūpē gandrīz 1200 m² arī. Tagad te ir tik feini – kaimiņu mājas arī sakārtotas, kontingents mainījies, dzīvojam satīcīgi un klusi.” (Pļavas iela)

Bailes no izsūtīšanas ir arī atturējušas cilvēkus no īpašuma iegādes.

Mani vecāki Ādams un Emīlija Ruņģi bija skolotāji, māja piederēja vācietim uzvārdā Štatkuss. Viņš lieca ratu lokus, ņēmās pa manteļskursteni. 1939. gadā Štatkusa ģimene aizbrauca uz Vāciju. Mammai un papum ieteica māju pirkt. Papis bija pret – laiki mainās, nevar zināt, kas būs. Labi, ka tā. Būtu nopirkuši, izsūtītu.”(Ventspils iela)

Īpašumu apsaimniekošana un sakopšana šodienas saimniekiem ir arī pienākums pret senčiem – uzturēt un attīstīt to, kas mantots.

Četru namu kompleksu ar gandrīz četriem tūkstošiem kvadrātmetru zemes mantojis no vecmāmiņas. Savukārt viņa to iegādājusies 1906. gadā, taču padomju vara visu atņēmusi, ģimeni izsūtot uz Sibīriju. Vecmamma dzimtas mājas esot bijušas Laidu pagastā, bet īpašums pilsētā iegādāts kā iebraucamā vieta tirgus dienās. Tāpēc atbilstoši būvēti dzīvokļi – apakšstāvā lielāki, augšā – mazāki. Pēc denacionalizācijas kādreizējais Mangaļu kuģu būvētavas direktors atgriezies Kuldīgā un ķēries pie īpašuma sakārtošanas. Padomju gados vietējā vara bijušo privātpašumu bija pārveidojusi pēc saviem ieskatiem, piešķirot dzīvokļus

cilvēkiem, kas nebija raduši saimniekot paši. Tagad visās mājās ierīkots ūdensvads, ir pieslēgums centralizētajai kanalizācijas sistēmai, vienīgi par apkuri katram jāgādā pašam. „Lielu naudu esmu ieguldījis, kādreizējie īrnieki neko negribēja mainīt, viņiem šķita labāk iet visu mūžu pāri ielai uz pumpīti pēc ūdens. Tāpat sausā tualete likās normāla sadzīves parādība. Tagad gandrīz visi īrnieki nomainījušies. Dzīvojam diezgan satīcīgi,” teic namsaimnieks. (Skrundas iela)

Arī šodien mantošanas jautājums ir aktuāls. Kuldīdznieku stāstos tas vairāk parādās kā paaudžu nomaīņa. Tas izvirzās vairākos aspektos gan kā dzimtas turpināšana, gan kā īpašuma pārņemšana, gan arī kā jauno un veco kopā sadzīvošana.

Daudzīvokļu mājās paaudžu nomaīņa izpaužas tā, ka ienāk arvien vairāk jaunu ģimeņu.

Šajā mājā, kā teic Annas kundze, vēl daži pensionāri palikuši no Vulkāna laikiem. Pārējās paaudzes nomainījušās. (Skrundas iela)

Privātmājā paaudžu nomaīņa izpaužas vairāk kā paaudžu sadarbība – apvienojot vecāku un bērnu resursus tiek veikta labiekārtošana un dzīves apstākļu uzlabošana.

Ainas un Friča Hartmaņu ģimene jau 12 gadu dzīvo jaukā divstāvu koka namiņā iepretim Pētera ielai. Pirmo stāvu apdzīvo Hartmaņu dēls Jānis, augšā apmetušies vecāki. „Vieta ir ļoti laba, pa dzīvokļa logu smuka panorāma, līdz centram nav tālu. Māju nopirkām, jo mūs lika ārā no Jelgavas ielas. Lielākā problēma, ka māja prasa naudu. Ūdeni ievilkām, vēl augšā vajadzīga kanalizācija. Problemātiski ievilkt,” pasūdzas Ainas kundze. Friča kungs turpina: „Mums virtuve ir vienā pusē, dēlam – otrā. Nevar izdomāt, kā tās caurules vilkt. Gan jau atradīsim gudru meistarū, tikai naudiņa jāpakrāj.” (Ventspils iela)

Paaudžu pēctecība stiprina piederības sajūtu. Tomēr vecākās paaudzes kuldīdznieki atzīst, ka jauniem cilvēkiem ir citādi uzskati, daudziem bērni dzīvo tālu prom no Kuldīgas.

Silvija Rūtenberga Skrundas ielā dzīvo kopš dzimšanas. Tajā pašā mājā, kur savulaik kopdzīvi sākuši viņas vecāki, kur pavadīta bērnība, jaunība, izaudzināti pašas bērni un mazbērni. Nu jau labu laiku no pirmā stāva Silvijas kundze pārcēlusies uz augšstāvu, atdodot lielākās platības jaunajiem. „Daudzās mājās paaudzes nomainījušās, šeit mēs esam palikuši vairs tikai pensionāri, ja neskaita manas meitas Līgas ģimeni. Liekas, ka tagad ir klusāks – vai nu mazāk cilvēku apkārtējās mājās dzīvo, vai vairāk brauc ar mašīnām. Uzskatu, ka nevajag pamest savu dzimto zemi, bet jaunajiem ir citi uzskati...” (Skrundas iela)

„Visi projām, esmu viena pati. Bērni jau atbrauc, vēl vakar rīdzinieki bija. To nevar saprast, vai vecmāmiņas māju vajadzēs, bet man vienai vairs nepatīk dzīvot.” (Priežu iela)

Paaudžu sadarbība izpaužas ne tikai ģimenes vai dzimtas ietvaros, arī kaimiņos dzīvojošie dažādu paaudžu iedzīvotāji sadarbojas sava nama uzlabošanā.

„Jaunieši no pirmā stāva pierunāja mūs uz „Darīsim paši”. Pirms tam mēs, pensionāri, trepītes paplucinājām – krāsu kārtas nāca nost kā plastilīns. Tagad gaitenis izremontēts, viss skaisti. Mūsu jaunieši ar pindzelīti ņēmās. Pērn vēl arī verandu uzņēmās atjaunot. Sākumā teicām, ka esam švaki palīgi, bet viņi teica, ka visu paši izdarīs. Palīdzējām, cik varējām...”(Ventpils iela)

Paaudžu sadarbībā kā ģimenes un dzimtas, tā arī pilsētas ietvaros iezīmējas pēctecība vēsturiskā mantojuma saglabāšanā un kopīgas pūles dzīves vides labiekārtošanā un uzlabošanā.